

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'.
ΑΡΙΘ. 53

Ἐν Πειραιεὶ Φεβρουάριος
1889

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ
ΤΟΥ
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΛΑΣΣΑΛ
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ
ΥΠΟ
Ν. ΚΑΖΑΖΗ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἄκολουθῶ τὴν διήγησιν τῆς Ἑλένης, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑποβάλω αὐτὴν εἰς οἰανδήποτε ἀνάλυσιν. Βεβαίως αὐτὴ, ὅτι ὑβρίζουσα τὸν τέως ἐραστήν, δὲν ἐξεδήλου σπουδαίως τὸ φρόνημά της πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Βαυαρίας, ὅτι δὲν ἐπίστευε πράγματι, ὅτι οὗτος ἤθελε λάβει ὑπὸ ἀκριβῆ σημείωσιν τὰς κατὰ τοῦ Λασσάλλ ἐκφράσεις της· ἀλλ' ὅτι οὗτος, ἀνόητως φερόμενος, ἐκοινοποίησε τὰς προσποιήτους ἀποκρίσεις της εἰς τὸν ὑπουργόν. Ὁ Λασσάλλ, πληροφορηθεὶς περὶ πάντων τούτων, ἐκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν πατέρα τῆς Ἑλένης. Ἀναμφιβόλως ἄλλος τις ὑπεχρεοῦτο, ἀντὶ τοῦ γέροντος πατρός, ν' ἀποδεχθῆ τὸ ριθὲν χειρόκτιον. Καὶ οὗτος ἦτο ὁ μνηστήρ τῆς κόρης, ὁ Γιάγκος Ρακοβίτσας.

Ὁ νεαρὸς Βογιάρος ἠγνῶει, καθὰ διηγεῖται ἡ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τινα καιρὸν διατελέσασα σύζυγός του, τὴν χρῆσιν τῶν ἔπλων. Καὶ ὅμως ἦτο ἠναγκασμένος νὰ δεχθῆ τὴν πρόσκλησιν τοῦ παρωργισμένου ἀντεραστοῦ. Τοσοῦτον βαρεῖται ἦσαν αἱ προσβολαί, ἃς ἀπηύθυνεν ὁ Λασσάλλ καὶ κατὰ τῆς Ἑλένης καὶ κατὰ τοῦ πατρός αὐτῆς, ὥστε ἄλλη διέξοδος τῆς δυστυχοῦς ταύτης ὑποθέσεως δὲν ἦτο δυνατὴ. Ἀπεφασίσθη

ἐπομένως, ἵνα τὸ φονικὸν ἐργαλεῖον εἴπῃ τὸν τελευταῖον λόγον ἐν τῷ τραγικῷ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ πάθους καὶ τῆς προσβληθείσης φιλοτιμίας.

Πλεῖστα ἐγράφησαν κατὰ τῆς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας περὶ τῆς μονομαχίας ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, ἀπὸ κοινωνικῆς, ἀπὸ ἀνθρωπίνης. Τὸ πρόβλημα μένει ἄλυτον. Ἡ φιλοσοφία τὸ καταδικάζει ἐρρωμένως δι' ἐπιτυχῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιχειρημάτων. Ἀλλ' ἡ λογικὴ τοῦπάθους, ἡ λογικὴ τῆς προσωπικῆς τιμῆς, αἱ προλήψεις τῆς κοινωνίας; Ἴδου τὸ ζήτημα.

Ἄνθρωπός τις, ἐξ ἐπαγγέλματος μονομάχος, σὰς προσέβαλεν εἰς ὅ,τι ἔχετε ἱερώτερον ἐν τῷ κόσμῳ, σὰς ἐσυκοφάντησε, σὰς προσηλάκισε, σὰς κατέστησε κατὰ τοῦτον ἢ κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον καταγέλαστον. Ἴσως εἶνε συνήθης θαμῶν τῶν μᾶλλον ἐπιζητητῶν αἰθουσῶν, ἄνθρωπος τοῦ λεγομένου μεγάλου κόσμου, ἀλλ' ὅν ἡ γνησία κοινωνικὴ συνείδησις περιφρονεῖ ἐκ βάθους καρδίας. Εἴσθε ὑποχρεωμένοι ὑπὸ τῶν κρατούντων κοινωνικῶν κανόνων, ὑπὸ τοῦ ἀγράφου δικαίου τῆς ἀνεγνωρισμένης τάξεως, νὰ καλέσητε αὐτὸν εἰς μονομαχίαν. Οἰαδῆποτε ἡ ἔκβασις τοῦ τοιοῦτου ἀγῶνος, ἡ τιμὴ σας ἀποκατέστη εἰς ἀκέραιον. Εἴσθε τίμιος ἄνθρωπος, ἰππότης ἄνευ μομφῆς, καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ θέσῃ εἰς ἀμφιβολίαν τὰς περγαμηνὰς τῆς κοινωνικῆς σας ὑπολήψεως.

Καὶ παλιν ἐν τῇ ἀκμῇ ἀγῶνος, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ ἐννοίαν δυστυχοῦς καὶ ἀξιοθρηνήτου, δύο ἄνθρωποι προσεβλήθησαν ἀμοιβαίως. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ οὐδέτερος ἀμφοτέρων τούτων θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν γνάμην του. Ἐν τούτοις μόνῃ ἡ μονομαχία δύναται νὰ ἄρῃ τὴν πρὸς στιγμὴν ἐπελθοῦσαν μεταξύ ἀμφοτέρων τῶν

πολεμίων βάρβαρον, να πληρώση τὴν ἠνεωγμένην τάφρον, ἣν ἐπιμόνος ἀπαιτεῖ να πληρωθῆ ἡ κοινωμία. Ἴσως ἀμφότεροι οὗτοι ἦσαν φίλοι: μέχρι τῆς προτεραιᾶς ἴσως θὰ καθίσταντο καὶ πάλιν τοιοῦτοι τὴν ἐπαύριον. Ἀδιάφορον ἢ σφαῖρα τοῦ πολυβόλου καλεῖται να εἶπῃ τίς τῶν δύο τούτων ἔχει δικαίον. Ὁπότερος πέσῃ ὑπὸ τὴν σφαῖραν, περὶ τούτου οὐ φροντίς. Ἀμφότεροι εἶσονται ἐντιμοὶ πρὸ τῆς ἐτυμηγορίας τῶν κοινωνικῶν προλήψεων.

Ὁ ἱστοριογράφος ἀπὸ ἱστορικῆς ἐρεῦνης τὰ πράγματα κρίνων, δύναται να δικαιολογήσῃ τὴν μονομαχίαν ὡς ἀναγκαῖον δεδομένον τοῦ καιροῦ ἀξέστῳ ἠθῶν ἄλλ' ἐν τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι ὅποιαν κέκτηται πλέον ἔνοιαν ἢ λογικὴ καὶ τὸ δικαίον τῆς μονομαχίας; Δυστυχῶς τὰ ἀνθρώπινα πάθηδὲν ὑπόκεινται εἰς κανόνας καὶ καταλογισμὸν. Ἡ νομοθεσία δύναται να καταδικάζῃ τὴν μονομαχίαν, ἢ δημοσία συνείδησις να τὴν ἀποκηρύττῃ ὡς κοινωνικὸν ἐξυβλιζόμενον παρωχημένον χρόνον. Ἡ μονομαχία θὰ ἐξακολουθῇ ὑρισταμένη καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καθὰ καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, ὅπως καὶ ἡ δολοφονία καὶ ἡ αὐτοκτονία, πᾶσα ἐν γένει κατὰ τῆς ζωῆς ἐπιβουλὴ, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως κατὰ τινος προσώπου ἀπειθυνομένη. Διότι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κοινωνικῷ αὐτοῦ βίῳ δὲν διέπεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πάντοτε ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνστικτικῶν.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος μονομαχοῦσι κατὰ τὴν αὐτὴν κοινωνικὴν ἔνοιαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν αὐτῶν φυσικῶν ἐνστικτικῶν, ὅπως ἰμονομάχουν καὶ οἱ ἥρωες τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Τὰ ἐλατήρια εἶνε ἀείποτε τὰ αὐτὰ μόνον δὲ ἡ φύσις τῶν ἀγωνιζομένων καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος μεταβάλλονται.

Εἶτε ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πολυῦμνῆτου Τροίας μονομαχοῦσι Πάρις καὶ Μενέλαος, Ἐκτωρ καὶ Αἴας, εἶτε ἐν τῇ πολυφύμῳ πόλει τῶν Παρισίων ἀνταλλάσσουσι διαζυγισμοὺς εἰς πρωθυπουργὸς καὶ εἰς στρατηγός, ἢ κοινωνικὴ λογικὴ εἶνε ἀείποτε ἢ αὐτὴ, ὅτι τούτῃ δὲν πρωταγωνιστεῖ ἐν αὐτῇ πάντοτε ὁ λόγος.

Οἱ καιροὶ μεταβάλλονται, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος μένει ὁ αὐτός. Ἡ λογικὴ τῆς μονομαχίας ἔσται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ ἢ λογικὴ τοῦ ἐνστικτικῶν καὶ τοῦ πάθους, ἔρα μὴ ὑποκειμένη εἰς καταλογισμὸν καὶ ἐρμηνεύειν.

Ἡ μονομαχία ἐμελλε να καταστῇ ἡ λύσις τῆς τραγικῆς ταύτης ἱστορίας. Ἀλλὰ τί διενεθῆ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὸ μῆλον τῆς ἐριδος, ἢ Ἑλένη;

Ἀπίστευτον καὶ να τὸ διανοηθῆ τίς. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἢ ἰδία τὸ ἐξομολογεῖται μετ' ὀλίγον.

Ὁ Γιάγκος Ρακοβίτσας ἠγγόνει τέλειον τὴν χρῆσιν τῶν ὀπλων τούναντιον δὲ ὁ Λασσάλλ ἦτο ἄριστος σκοπευτής. Ἦτο βέβαιον ἔρα, ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐμελλε να πέσῃ ὁ πρῶτος. Ἡ πεποιθήσις αὐτὴ ἐπέπλησε τὴν Ἑλένην ἀφάτου χραῖς. Ἡ ἀπὸ τοσοῦτον νεαρῆς ἡλικίας διεφθαρμένη αὐτὴ

γυνὴ, ἢ χθὲς κηρύττουσα, ὅτι ἐλευθέρως ἀπαρνέεται τὸν Λασσάλλ, ἢ μετ' ὀλίγον σκαιῶς ἐξυβρίζουσα αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Βαυαρίας, αὐτόχρομα κωμῶδός, ἐκέπετο κατὰ τὰς περὶ τὴν μονομαχίας ταύτης ὡς ἀκολουθῶς: Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὡς ἄπειρος θέλει φωνεῖσθαι ὁ Ρακοβίτσας, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁδηγηθῆ εἰς τὸν οἶκον ὁ νεκρός, ἐν μέσῳ τῆς ἐπελευσομένης ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου συγκινήσεως καὶ συγγύσεως, θέλω καταλίπει τὴν πατρικὴν οἰκίαν, μεταβαίνουσα ὀριστικῶς περὶ τῷ Λασσάλλ. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐπῆλθον ἀντίτροφα. Ἄντι τοῦ Ρακοβίτσας ἐφρονεῖσθαι ἐν τῇ μονομαχίᾳ ὁ Λασσάλλ, ἢ δὲ Ἑλένη, μετὰ τινὰ σκέψιν, δὲν εὔρε προχειρότερον μέσον παρηγορίας, ἢ να νυμφεῖσθαι τὸν νεκρὸν. Μετὰ εἰς μῆνας καθίστατο σύζυγος τοῦ Βογγάρου, ἀλλὰ διὰ να τὸν ἐγκαταλίπει μετ' ὀλίγον, μεταβαίνουσα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δευτερευόντων καὶ τριτευόντων θεάτρων τῆς Γερμανίας.

Ἡ Ἑλένη von Dönniges ἤρξατο τοῦ σταδίου αὐτῆς ὡς κωμῶδός ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, τοιουτοτρόπως δ' ἐμελλε να περατώσῃ αὐτὸ ὀπισθεν τῶν παρασκηνίων καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, χωρὶς αὐτὴ να κατορθώσῃ να ἐξεγείρῃ ὑπὲρ ἐαυτῆς, ὡς ἐφιλοδοξεῖ, τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον τοῦ γερμανικοῦ δημοσίου.

Σκιερὰ μόνον ἀπέμεινε περὶ αὐτὴν ἀνάμνησις τὸ δυστυχὲς ἐπεισόδιον ἠκαταλογιστῶν ἐρωτικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ εὐφυστάτου καὶ γενναϊοτάτου τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν νεωτεριστῶν τῆς Γερμανίας.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλλ οὐδὲν ἐπιχειρῶ να ἐξελέγκω συμπέρασμα. Ὑπάρχει Γολγοθᾶς διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα ν' ἀποκαλύψῃ νέαν ἰδέαν ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, εἶπεν ὁ Ἑρρίκος Χάινε. Ἀτυχῶς ἢ ῥῆσις αὐτὴ δὲν ἐπραγματώθη δι' ἐκείνον, ὅν αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητῆς τοῦ Ἀττατρόλλ προσηφτευσεν ἐν Παρισίῳ ἄλλοτε ὡς τὸν μέλλοντα Μεσσίαν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ ἐξόχου δημογεγέρτου ρομαντικῶς, κατὰ τὴν κρατούσαν φρασεολογίαν, ἦτο ἀνάξιος ἱστορικοῦ προφήτου. Καὶ ὅμως ἢ ὑπ' αὐτοῦ τελεσθεῖσα ἐργασία δὲν ἔμεινε ἀνευ ἀποτελεσμάτων ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τῆς Γερμανίας. Ἡ ἐν τῇ χώρῳ ταύτῃ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν ἐργατικῶν τάξεων θὰ ἀναμιμνήσκῃ βεβαίως ἐς αἶμα τὸν ἄνδρα ἐκείνον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν θεμελιωτῆς καὶ ὁργανωτῆς τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὅστις ἐκ τῶν ἀναμφισβητήτων προσωπικῶν αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἦτο βεβαίως ἄξιος κρείττονος ἀποστολῆς καὶ τύχης, ἂν τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα προσεπάθει να θέσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀληθευτέρας καὶ πρακτικωτέρας κοινωνικῆς ἰδέας, οὐχὶ δὲ χιμαιρικῆς οὐτοπίας, προωρισμένης να καταβληθῆ ἕαττον ἢ βράδιον ὑπὸ τὸ ἀλάνθαστον κύρος τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων.

Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΦΡΑΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΔΗΜΩΔΕΙ ΠΟΙΗΣΕΙ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΑΝΝΕΤΟΥ

(Συνέχεια προηγ. φυλλαδίου).

Ο ΠΑΝΓΩΘΕΙΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Π. Ἀραβαντ. 146. ΑΓΓ. ΡΗΘ. XXXVI. Μ. Λελέκ. 21,3.

Κλαῖνε τὰ δέντρα, κλαῖνε, κλαῖνε καὶ τὰ κλαριά
Κλαῖνε καὶ τὰ λημέρια, ποῦ λημέριαζα,
Κλαῖνε τὰ μονοπάτια, ποῦ περπάταγα,
Κλαῖνε καὶ ἡ βρυσούλαις, πῶπινα νερό,
Κλαῖνε καὶ τὰ μετόχια, πῶπερνα ψωμί,
Κλαῖνε τὰ μονοστήρια, πῶπινα κρασί.

1. Φαρμάκι τὸ μοῦλιβι κ' ἡ λαθωματιά,
2. Τὰ μάτια μου σσημένια κὴ ὄλο μ' τὸ κορμί,
Σ τὴν ἐρμηκί μοναχοῦ, δίχως συντροφία.
3. Θεριά θὲ νὰ με γᾶνε, καὶ τᾶγρια πουλιά.

1. Πικρὸς οἶστός, (Ἰλ. Δ, 118, 134, 217 κτλ.) Πικρὰ
βέλεμα (Ἰλ. X, 206). Βέλος ἐχευενκός, περιευκός
(Ἰλ. Α, 51. Δ, 129. Α, 884).

2. Τὸν δὲ σκότος οὖσ' ἐκάλυψεν, (Ἰλ. Δ, 461, 503, Ζ,
11. κτλ.)

Κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυντ' ἀχλὺς (Ἰλ. Π, 344. Ε, 127)
696 κτλ.)

3. Θηροὶ καὶ οἰωνοὶ εἰλωρ γέροντ' (Ὀδ. Ω, 291).
Αὐτοὺς δ' εἰλωρὰ τεύχε κόνεσσι τε, οἰωνοὶσι τε πᾶσι.
(Ἰλ. Α, 5. Θ, 379. Ν, 831. Πρβ. Ἰλ. Σ, 271.
X, 335 κτλ.)

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ

ΑΓΓ. ΡΗΘ. CCCLXXXVIII. Π. Ἀραβαντ. 43.

Ἡ μάνα πῶχει δύο παιδιὰ, ποῦ ψαροκυνηγοῦνε,
Πὲς τῆς να μὴ τὰ καρτερῆ, να μὴ τὰ παντοχαινή.

Ὁ Σαλαμπριᾶς κατέβασε μετ' ἡλίο, μετ' φεγγάρι,
Κὴ αὐτὰ 'ς τὴ μέση κολυμποῦν ἄν ψάρια πελαγίσια,
«Κρατήσου, κράτει μ' ἀδελφέ, κὴ ἔλα να φιληθοῦμε,
Τάχα θὰ ματασμιζοῦμε, θὰ ματανταμωθοῦμε;»

1. «Ὅντας θ' ἀρθῶ ὁ ξέρακας, καὶ βγάλη νὰ βλαστάρια,
Ὅντας ἀσπρίσ' ὁ κόρακας καὶ γέινῃ περιστέρη,
Τότε θὰ σμιζοῦμε κὴ ἐμεῖς, θὰ ματανταμωθοῦμε,
Νὰ πᾶμε 'ς τὴ μαννούλα μας τὰ δυὸ ἀνταμωμένα.»

1. Ναι μὰ τὸδε σκηπετρον, τὸ μὲν οὐποτε φύλλα καὶ ὄζον
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλαιπεν,
Οὐδ' ἀναβαλῆσει, (Ἰλ. Α, 234).

Ο ΔΗΜΟΣ

ΑΓΓ. ΡΗΘ. CV. FAUR. I 77. Ζαμπ. 607. Π. Ἀραβαντ. 36.
Μ. Λελέκ. 21.

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε κὴ ὁ Δῆμος διατάζει
«Σύρτε, παιδιὰ μου, 'ς τὸ νερό, ψωμί να φᾶτ' ἀπόψε.
Καὶ σύ, λαμπράκη μ' ἀνεψιέ, κάθισ' ἐδῶ κοντὰ μου.
Νὰ τᾶγματὰ μου φέρεσε, να εἶσαι καπετάνος.
Καὶ σεις, παιδιὰ μου, πάρετε τὸ ἐρημο σπαθὶ μου,
1. Πράσινα κόψατε κλαδιά, στρωστέ μου νὰ καθίσω,
Καὶ φέρτε τὸν πνευματικὸ να με 'ξομολογήσῃ.
Τριαντα χρόνι' ἀρματωλὸς κὴ εἰκοσι πέντε κλέφτης,
Καὶ τώρα μοῦρθ' ὁ θάνατος καὶ θέλω να πεθάνω.
2. Κάμετε τὸ κιθῶρι μου πλατὺ, ἦψηλὸ νὰ γένη,
Νὰ στέκ' ὄρθος να πολεμῶ καὶ δίπλα να γεμίζω.
Κὴ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ δεξιὸν ἀφήστε παραθύρι,
Τὰ χελιδόνια νᾶρχωνται, τὴν ἄνοιξι να φέρουν,
Καὶ τᾶγθόνια τὸν καλὸ Μᾶη να κελαιδοῦνε.»

1. Φύλων κεκλιμένων χθαμαλαὶ βεβλήταται εὐραὶ, (Ὀδ.
Α. 193. πρβλ. Ε, 482—7)
2. Ἐπειτα δὲ καὶ τὸν (τύμβον) Ἀχαιοὶ
Εὐρὸν θ' ὕψηλόν τε τιθήμεναι, (Ἰλ. Ψ, 246).

Ο ΛΙΑΚΟΣ.

ΑΓΓ. ΡΗΘ. LXXXVIII. FAUR. I 134. Ζαμπ. 609. 17. Ἀγγελ. 61.

«Προσκύνα Λιάκο τὸν πασᾶ, προσκύνα τὸν βεζύρη,
Νὰ γείνης πρωταρματωλὸς, ντερβέναγας να γείνης. «—
»Ὅσο 'ν' ὁ Λιάκος ζωντανός, πασᾶ δὲν προσκυνάει,
Πασᾶ 'χει ὁ Λιάκος τὸ σπαθὶ, βεζύρη τὸ τουφέκι. «—
Γράφει χαρτιά καὶ προβοδαί, προστάματα καὶ στέλνει,
»Σ' ἐμένα, Βελῆ Γκέκα μου, 'ς τὰς χώραις 'ς τὰ χωριά μου,
Τὸ Λιάκο θέλω ζωντανὸ ἢ κἂν ἀποθαμμένο «—
Ὁ Γκέκας βγαίνει παγανιὰ καὶ κυνηγᾷ τοὺς κλέφτας,
Διαβαίνει λόγους καὶ βουνά, τοὺς βρίσκει 'ς τὸ λημέρι,
Κὴ ἀρχίσανε τὸν πόλεμο, τὰ βροντερὰ τουφέκια.
Κοντογιακούπης φώναζε ἀπὸ τὸ μετερίζει»

1. «Λαρδιά, παιδιὰ μου, κάμετε, παιδιὰ μου, πολεμῆτε.»

2. Ὁ Λιάκος ἐπετάχτηκε, 'σὰν αὐτὸς πετιέται.
Μέρα καὶ νύχτα πολεμοῦν, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.
Κλαῖνε ἢ Ἀρβανίτισσαις 'ς τὰ μαῦρα φορεμέναις.

3. Κὴ ὁ Βελῆ Γκέκας γύρισε 'ς τὸ αἶμά του πριγημένος,
Κὴ ὁ Μουσταφᾶς λαβῶθηκε 'ς τὸ γόνα καὶ 'ς τὸ χέρι.

1. Ὡ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ ἀλκιμον ἦτορ εἰσεθε. (Ἰλ. Ε,
529).

* Δύο μόνον τῶν ἐν τῷ βίῳ ἀγαθῶν καὶ μετὰ θάνατον εὐχεται τυχεῖν
ὁ ἥρωες Δῆμος, τοῦ ἔραος καὶ τοῦ πολέμου, ὃν ἀπῆλαυον καὶ οἱ ἐν τοῖς
Ἠλυσίαις πεδίοις ὁμηρικῶν ἡρώων.

- Ἀνέρες ἐστέ, φίλοι, μῆρσαοθὲ δὲ θούριδος ἀλκῆς (Ἰλ. Ζ, 112. παρὰ β. Η, 164 κ.τ.λ.).
 Ἐνθα τις ἀλκιμὸς ἠτορῶν Τρώεσσι μαχέσθω (Ἰλ. Π, 209. Πρὸ βλ. 242, 264).
 2. Πηλεΐδης δ' ἀπόρουσεν... αἰετοῦ αἵματ' ἔχων, (Ἰλ. Φ, 251).
 Οἰμησεν δὲ ἀλείς, ὡστ' αἰετὸς ὑψιπέτης (Ἰλ. Χ, 308. Ὀδ. Ω, 537).
 3. Αἵματι καὶ λίθῳ πεπалаγμένον, (Ἰλ. Ζ, 268. Ὀδ. Χ, 402).
 Πάντη δὲ ἀμφὶ γέρον κοτυλήρυτον ἔρρειεν αἷμα (Ἰλ. Ψ, 34).

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΓΙΩΝ

Foscolo, Parga p. 443. Ζαμπ. 644, 54. Χρονογρ. τ. Ἠπ. Π, 204. Pass. CGXXII.

1819

- »Μαῦρο πουλάκι πῶρξεσαι ἀπὸ τάντικρο μέρη,
 Πές μου τί κλάψαις θλιθεραῖς, τί μαῦρα μυρολόγια
 Ἀπὸ τὴν Πάργα βγαίνουσε, ποῦ τὰ βουνα βραγίζου;
 Μῆνα τὴν πλακῶσε Τουρκία, καὶ πόλεμος τὴν καίει; —
 »Δὲν τὴν ἐπλάκωσε Τουρκία, πόλεμος δὲν τὴν καίει.
 Τοὺς Παργηνοὺς ἐπούλησαν ἔαν γίδια ἔαν γελάδια,
 Κὴ ὄλοι ἔ τὴν ξενιτεῖα θὰ πᾶν νὰ ζήσουν οἱ καυμένοι.
 Θ' ἀφήσουνε τὰ σπίτια τους, τὸν τάφο τοῦ γονιοῦ τους,
 Θ' ἀφήσουν τὸ προσκύνημα Τοῦρκοι νὰ τὸ πατήσουν.
 1. Τραβοῦν γυναικὲς τὰ μαλλιά, δέρνουν τὰ σπρά τους στήθια.
 Μυρολογοῦν οἱ γέροντες μὲ μαῦρα μυρολόγια,
 Παπαδες μὲ τὰ δάκρυα γδύνουν ταῖς ἐκκλησιαῖς τους.
 Βλέπεις ἐκεῖνη τὴ φωτιά, μαῦρο καπνὸ ποῦ βγαίνει;
 Ἐκεῖ καίγονται κόκκαλα, κόκκαλα ἀντρωμένων,
 Ποῦ τὴν Τουρκία τρομάξανε καὶ τὸ βεζύρι κάψαν.
 Ἐκεῖ ἔνε κόκκαλα γονιοῦ, ποῦ τὸ παιδί τὰ καίει,
 Νὰ μὴ τὰ βροῦν οἱ Λιαπίδες, Τοῦρκοι μὴ τὰ πατήσουν.
 Ἄκουε τὸν θρῆνον τὸν πολὺν, ὅπου βογγοῦν τὰ δάση,
 Καὶ τὸν δαρμὸ ποῦ γίνεσαι, τὰ μαῦρα μυρολόγια;
 Εἶνε π' ἀποχωρίζονται τὴν δόλια τὴν πατρίδα,
 2. Φιλοῦν ταῖς πέτρας καὶ τὴ γῆ καὶ ἀσπάζονται τὸ χῶμα»

1. Ἐζόμενοι δὲ καταῦθι γόων, τίλλοτό τε χαιτας (Ὀδ. Κ, 567. Ἰλ Κ, 15. Σ, 27 κ.τ.λ.)
 Χερσὶ δὲ πᾶσαι στήθια πεπληγότο (Ἰλ. Σ, 30, 51. Τ, 285)
 2. Κῆναι ἀπτόμενος ἦν πατρίδα πολλὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ
 Δάκρυα θερμὰ χέοντ' (Ὀδ. Δ, 522)
 Κῆσε δὲ ζεῖδαρον ἄρουρα (Ὀδ. Ε, 463. Ν, 354)

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

Αἴν. Pass. CGCCXCII. Ζαμπ. 718, 5.

1. Ἐρόδιος ἡ ἀνατολή καὶ ξημερών ἡ δόσι,
 Γλυκοχαράζου τὰ βουνα καὶ ὁ αὐγερινὸς τραδιέται,

- Πᾶν τὰ πουλάκια ἔ τὴ βοσκή, κ' ἡ ὄμορφα ἔ τὴ βρύσι,
 Βγαίνω καὶ ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρός μου μὲ τὰ λαγωνικά μου.
 5. Βρίσκω μὴ κόρη πῶπλυνε σὲ μαρμαρένια γούρνα,
 Τὴ χαιρετάω, δὲν μοῦ μιλεῖ, τῆς κρένω, δὲ μοῦ κρένει.
 » Κόρη, γιὰ βγάλε μας νερό, τὴν καλὴ μοῖρα νάχης,
 Νὰ πῶ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρός μου καὶ τὰ λαγωνικά μου. —
 Σαράντα σίκλους ἔβγαλε, ἔ τὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα,
 10. Κὴ ἀπάνου ἔ τὸυς σαράντα δύο, τὴν βλέπω δακρυσμένη.
 » Γιατί δακρῦζεις, λυγερή, καὶ βαρυναστεναζεις;
 Μῆνα πεινάς, μῆνα διψᾷς, μὴν ἔχης κακὴ μάνα; —
 » Μῆτε πεινῶ, μῆτε διψῶ, μὴτ' ἔχω κακὴ μάνα.
 Εἶνε μου, καὶ ἂν ἐδάκρυσα, καὶ ἂν βαρυναστεναζῶ,
 15. Τὸν ἄντρα ἔχω ἔ τὴν ξενιτεῖα ἐδῶ καὶ δέκα χρόνους.
 Κὴ ἀκόμη τρεῖς τὸν καρτερῶ, πέντε τὸν παντυχαίνω,
 Κὴ ἀπὲ θὰ κόψω τὰ μαλλια, καλόγρηκα θὲ νὰ γείνω,
 Θὰ πάγω σ' ἔρημα βουνα νὰ στήσω μοναστήρι,
 Ἐκειὸν νὰ τρώγῃ ἡ ξενιτεῖα, καὶ ἐμὲ τὰ μαῦρα βᾶσα. —
 20. » Κόρη, ὁ καλὸς σου πέθανε, κόρη, ὁ καλὸς ἔχθη,
 Κὴ ἐγὼ παπαδες πλέρωσα καὶ εἶπε νὰ μὲ πλερώσης,
 Κὴ ἐγώκαμα τὰ κόλλυθα καὶ εἶπε νὰ τὰ πλερώσης,
 Τοῦ ἔδωκα κ' ἕνα φιλή, κ' εἶπε νὰ μοῦ τὸ δώσης. —
 » Ἐσ' ἂν παπαδες πλέρωσε, διπλᾶ νὰ σὲ πλερώσω,
 25. Κὴ ἂν ἔκαμες καὶ κόλλυθα, διπλᾶ νὰ σοῦ τὰ δώσω,
 Μὴ γιὰ τ' ἐκεῖνο τὸ φιλή, τρέχα καὶ γύρευέ το. —
 » Κόρη μου, γῶμαιδ ἄντρας σου, ἐγῶμαι καὶ ὁ καλὸς σου. —
 » Πές μου σημάδια! τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότε σὲ πιστεύω. —
 » Ἐχεις μὴλιά ἔ τὴν πόρτα σου καὶ κλήμα ἔ τὴν αὐλή σου,
 Κὴ ἔχεις καὶ μὲ τὰ χέρια σου μιὰ λειμῶνα φτεμένη. —
 » Κἔποιος κακὸς μου γείτονας σοῦ τᾶπε καὶ τὰ ξέρεις.
 » Πές μου σημάδια τοῦ κορμιοῦ, καὶ τότε σὲ πιστεύω. —
 » Ἐχεις ἐλῆθ' ἔ τὸ στήθος σου, καὶ ἐλῆθ' ἔ τὴν ἀμασκάλη,
 Κὴ ἀνάμεσα ἔ τὰ δύο βυζία τάντροῦ σου φυλαχτάρι. —
 » Εἶνε μ', ἐσὺ εἶσ' ὁ ἄντρας μου, ἐσὺ ἔσαι καὶ ὁ καλὸς μου. —

1. Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς (Ἰλ. Α, 477. Ι, 703 κ.τ.λ.).

Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Μ. Λελέκ. 20.

- Ἀνάθεμα τὴν ἀρρωστία καὶ τὴν πανοῦκλ' ἀντάμα,
 Ποῦ μὸλεψε τέτοια παιδιὰ, καὶ τέτοια παλληκάρια.
 Ὅλα μαννάδες εἶχανε καὶ τὰ παρηγοροῦσαν,
 Κὴ ὁ Μῆτρος ὁ κακόμοιρος αὐτὸς μάνα δὲν ἔχει,
 Νὰ πῆ τὰ μυρολόγια τῆς νὰ τὸν παρηγορήσῃ.
 Μόν' ἡ ἀδελφὴ τοῦ μοναχῆ τοῦ λέει ἔ τὸ μυρολόγι,
 Γιὰ σὴν' ἀπ' αὐτοῦ, ἀδελφέ, γιὰ σὴν' ἀπ' αὐτοῦ Μῆτρο,
 Κὴ ἄλλαξε τὸ γελέκι σου, τὸ χρυσοκεντημένο,
 Καὶ δέσε τὴ σερβιέτα σου μὲ ταῖς χρυσαῖς ταῖς φούνταις.

- 1) Παράβ. Ὀδ. Ψ, 73—109. 177—201. Φ, 217. Ω, 328—343.

Καὶ ἀρματώσου μιὰ φορὰ, ἔαν καπετάνος ποῦ ἦσουν,
 Καὶ ζώσου τὸ σπαθακί σου, αὐτὸ τὸ ἔακουσμένο,
 Καὶ βάλε τὰ πιστόλια σου, τὰ φλουροκαπνισμένα,
 Πᾶρε καὶ τὸ τουφέκι σου τάργυροχρυσωμένο,
 Καὶ ἔγα ἔ τὴ βᾶχη γούγιαζε, ἔαν τᾶξιο παλληκάρι.

Κνημιῶδες μὲν πρώτα περὶ κνήμησιν ἔθηκε
 Καλάς, ἀργυροῖσιν ἐπισφουρίοις ἀραρυίας·
 Δεύτερον αὐθώρηκα περὶ στήθεσιν ἔδυνεν,
 Ἄμφι δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
 Χαλκῆον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε·
 Κρατὶ δ' ἐπ' ἰσθίμῳ κινέην εὐτυκτον ἔθηκεν
 Ἴππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
 Ἐΐλετο δ' ἄλκιμον ἔγχοι, ὃ οἱ παλάμησιν ἀρήρει.
 (Ἰλ. Γ, 329. Β. 42 κ.τ.λ.).

Ο ΑΠΟΣΘΑΝΩΝ ΝΑΥΤΗΣ

Αἴν. Pass. CCCVIII. Π. Ἀραβαν. 44.

Στρατιώταις σκάψατε βουνα καὶ καθαλλάρης κάμπο,
 Νὰ θάψετε αὐτὸν τὸν νιὸ κάτω ἔ τὸ περιγιάλι,
 Ν' ἀκούῃ ἀχνιὰ τῆς θάλασσας¹ καὶ ταραχὴ τάγέρα,
 Ν' ἀκούῃ καὶ τοὺς συντρόφους τοῦ, ποῦ λὲν τὸ «ἔα μόλα»².

Σῆμά τέ μοι χεῦσαι, πολιτῆς ἐπὶ θινὴ θαλάσσης,
 Ἄνδρὸς δυστήνοιο καὶ ἐσσομένοιο πυθέσθαι·
 Ταῦτά τέ μοι τελέσαι, πῆξαι τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν,
 Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον, ἐὼν μετ' ἐμοῖς ἐτάροις (Ὀδ. Α, 75).
 1. Ἄχνη ἀλός (Ἰλ. Δ, 426. Ὀδ. Ε, 403 κ.τ.λ.)
 2. Εἶα μάλα. (Ἀριστ. ἐν Εἰρήνῃ 460).

Αἴν. Pass. σελ. 501. 490.

Δὲν εἶνε κῆμα νὰ διψῶ, κ' ἐμπρός μου νᾶν' ἡ βρύσι;
 Νερό νὰ μὴ μπορῶ νὰ πῶ, ποῖός εἶδε τέτοια κρίσι;

Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον, χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
 Ἐσταύτ' ἐν λίμνῃ ἡ δὲ προσέπλαζε γενεῖφ·
 Στεῦτο δὲ διψᾶν, πῖειν δ' οὐκ εἶχεν ἐλέσθαι (Ὀδ. Α, 581).

Αἴν. Pass. CCXXXV. 9.

Σὰν ἄρχισαν τὸν πόλεμον ἀπ' τὸ τάχ' ὡς τὸ βράδυ,
 Ἀφῆκαν τὰ τουφέκια τους καὶ ἔβγαλαν τὰ σπαθιά τους·
 Κ' ἐρρίχτηκαν μῖσ' ἔ τὴν Τουρκία ἔαν τᾶγρια λιοτάρια.

Λέουσιν εἰκοτὲς ὠμογάροισιν (Ἰλ. Ε, 782 κ.τ.λ.).
 Ἄμφι δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὡς (Ἰλ. Ε, 299)
 Ὡς εἰπῶν, ἐπὶ Κεθρίδῃ ἠρωῖ βεβήκει,
 Οἶμα λείοντος ἔχων (Ἰλ. Π. 751).

Π. Ἀραβαν. 119 σελ. 24.

Ἐ τὸ χῶμα ἔπεσεν ὁ νιὸς αἱματοκυλισμένος.

Πᾶς δὲ χαμᾶζε

Κάππεσεν ἐν κόνιῃσι, νέον φοῖνικι φαεινός, (Ἰλ. Ο, 537).
 Κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσεσης (Ἰλ. Ν, 393. Π. 486. κ.τ.λ.).
 Τοὺς δ' ἴδεν μάλα πάντας ἐν αἵματι καὶ κόνιῃσι πεπτεώτας
 (Ὀδ. Χ, 384).

Pass. CLIV, 13.

Μόν' κλειστέ μου τὰ μάτια μου, φιλεῖστε μ' ἕνας ἕνας,
 Καὶ κόψτε κλαριά, στρώστε μου, κλαριά προσκεφαλάρι.

Χερσὶ κατ' ὀφθαλμούς ἐλέειν, σὺν τε στόμα ἐρείσαι (Ὀδ. Α, 425)
 Ὀφθαλμούς καθελούσα· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανάτων (Ὀδ. Ω, 295).

Οὐ μὲν σοί γε πατήρ καὶ πότνια μήτηρ ὅσσε καθαιρήσουσι θανάτον περ (Ἰλ. Α, 452. Ὡσαύτως παραβ. Ὀδ. Α, 193, Ε, 482—7).

Αἴν. Pass. CCXXXVII. 6.

Ἦσουν κολῶνα ἔ τὸ Μοριά καὶ Φλάμπουρο ἔ τὴ Κόρθο,
 Ἦσουν καὶ ἔ τὴ Τριπολιτὰ θεμελιωμένοι πύργος.

Τοῖς γὰρ σφιν πύργος ἀπόλωε (Ὀδ. Α, 555).
 Ἐπεὶ σφισιν ἔρμα πόλθος ἔσκε (Ἰλ. Π, 549. Α, 284. Γ, 229).
 Ὡσπερ γὰρ μιν πύργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄρωσιν (Καλλίν. 21)
 (Ἐπεται τὸ τέλος)

ΑΙ ΔΥΟ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΛΑΡΙΣΣΑ ΚΑΙ ΑΣΠΙΣ

Α') Λάρισσα (Κάστρο) ἡ ἀκρόπολις αὕτη τοῦ Ἄργου ἡ κατὰ τὸν Διοσκύλον ἱκεταδόκος σκοπιὰ καὶ Palladea arx καὶ Larissaeus apex κατὰ τὸν Statium ὀνομάσθη οὕτως κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ Λαρίσσης θυγατρὸς τοῦ Πελασγοῦ, κατ' ἄλλους δὲ εἶνε πελασγικὴ λέξις σημαίνουσα ἀκρόπολιν, φρούριον, κατὰ τὸν Ἡσύχιον δὲ ἐκ τοῦ λάσα = πέτρινος ἀκρόπολις. Εἶναι δὲ ὄξυ πέτρινον ὄρος ὕψους 289 Μ., πρόσαντες, ἀπόκρημον, πανταχόθεν σχεδὸν μετὰ ποσῶν κρημνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων προκύπτουσιν ἀπότομοι σκόπελοι. Κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Λέρνης, δύο δηλ. λίαν μακρὰν ἀπεχόντων σημείων τῆς πεδιάδος. Προχωροῦσα δὲ ὡς ἀκρωτήριον εἰς τὴν θάλασσαν εἶνε ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ

ισχυρῶν ἀκροπόλεων τῆς Ἑλλάδος, εἶνε ὡς ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηναίων, τὸ φυσικὸν φρουρίον τοῦ Ἄργους. Ὡς τοιοῦτον ἐχρησίμευσεν ἐπὶ Ῥωμαίων, Βυζαντινῶν, Φράγκων, Ἐνετῶν καὶ Τούρκων. Λοιπὸν εἶνε ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐγκλεισμένην ἐντὸς τῶν περιστεφουσῶν ἐπάλλεων, εἰς τὰς ὁποίας κατέφυγον ἐναλλάξ ἄλλοτε μὲν οἱ πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας, ἄλλοτε δὲ οἱ χαλκίεις τῶν σιδηρῶν ἀλύσεων, διὰ τῶν ὁποίων αἰῶνας ὀλοκλήρους ἐδέσμευσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ θέσις τῆς ἀκροπόλεως ταύτης θεωρεῖται στρατηγικωτάτη, διότι φυλάσσει τὴν εἰς τὸ Ἀργολικὸν πεδίων εἰσοδὸν ἐκ Φλιούντος, Νεμέας καὶ Κλεωνῶν. Κατασκευασθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ εἶνε εὐρύχωρος καὶ χωρητικὴ πολυαριθμοῦ στρατιάς, ἔχει τέσσαρας δεξαμενὰς ἐντὸς τοῦ βράχου κεκομμένας καὶ κεκαλυμμένας διὰ λιθοκόλλας. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κορυφῆς ὑπάρχουσι τείχη κυκλώπεια ἐξ ὑπερόγκων λίθων, τὰ ὁποία ἀπετέλουν τὴν ἀρχαίαν ἀκρόπολιν. Ἐπὶ τῶν τειχῶν τούτων ἐπιπέθηται, ἄλλα τὰ μὲν Ῥωμαϊκῆς τὰ δὲ ἐνετικῆς κατασκευῆς. Πέριξ τῆς κορυφῆς ὑπάρχει τείχος μετὰ πύργων καθαρῶς ἐνετικῆς ἐποχῆς. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους τῆς ἀφωρῆς πρὸς τὴν Λυκωνίαν, συναντᾶ ὁ ἀνερχόμενος ἐκ τοῦ ἀγ. Γεωργίου τείχος ἀρκετοῦ πάχους, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ἴσως εἰς ἀσφάλειαν τῶν ἀναβαίνόντων. Πλησίον τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Ἁγίας Μαρίνης σώζονται τείχη ἐνετικῆς κατασκευῆς, τὰ ὁποία θὰ ἐχρησίμευσαν ὡς προτείχιμα τῆς κυρίως ἀκροπόλεως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἦτο ναὸς τοῦ Λαρισσαίου Διὸς ἄνευ ὀρόφου καὶ ἀγαλμα ζύλινον λατρευόμενον σχεδὸν μέχρι τοῦ Πausaniou. Ὑπῆρχε καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἀξιοθέατος περιέχων ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀναθημάτων καὶ ζῶαντος Διὸς, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν δύο ὀφθαλμῶν τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐν τῇ φυσικῇ θέσει, εἶχε καὶ τρίτον ἐπὶ τοῦ μετώπου. Ἐντεῦθεν ὀνομάζετο ὁ θεὸς Ζεὺς τριόφθαλμος, Ζεὺς Τριόπας εἶτε διότι οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον αὐτὸν κύριον τοῦ παντὸς διηρημένου εἰς τρεῖς ἀρχάς, εἰς οὐρανόν, θάλασσαν καὶ Ἄδην, εἶτε διότι οὗτος βλέπει τὸ παρὸν τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον, εἶτε τέλος διότι ἡ ὄξυδέρκεια τοῦ Θεοῦ ἐκτείνεται πανταχοῦ καὶ περιβάλλει τὸ πᾶν. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Ζεὺς οὗτος ἦτο πατὴρ τοῦ Πριάμου, ὁ ὁποῖος λαβὼν αὐτὸν ὡς κληρονομίαν παρὰ τοῦ Λαομέδοντος ἱδρυσεν ναὸν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς αὐλῆς ἐνθα κατέφυγε κατὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Τροίας. Ἐντεῦθεν καὶ Ἐρκειὸς ὀνομάζετο. Κατὰ τὴν διανομὴν δὲ τῶν λαρῶν ἔλαχε τὸ ζῶαντος τοῦτο εἰς τὸν Σθένηλον τὸν υἱὸν τοῦ Καπανέως, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Ἄργος ἔφερεν αὐτό. Ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ εὐρέθη ὀγκώδης λίθος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο κεχαρμαγμένη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή εὐρισκομένη ἦδη ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ἄργους

Α ΒΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΑΜΟΣ ΑΡΓΕΙΩΝ ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΩ Γ. . . ΟΝ ΦΑ. Μ. ΑΝΘΗΚΕ Κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔνοδον ἦτο ναὸς Ἡρας Ἀκραίας δηλ. Ἡρας τῶν ὑψωμάτων ὀνομάζετο δὲ οὕτω διότι ὁ ναὸς ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ τῆς ἄκρας πηθανῶς δὲ ἐπὶ τῆς ἀποτόμου προσβολῆς τοῦ κρηνοῦ ἐνθα ὑπάρχει σήμερον ἡ ἐκκλησία ἡ ὀνομαζομένη Παναγία κατακεκρυμ-

μένη ἡ Παναγία τοῦ βράχου. Ἐκεῖ πλησίον ἦτο καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος Πυθαίως οὕτως ὀνομαζόμενος ἢ ἐκ τῆς συγγενείας καὶ συνδέσμου μετὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ἢ ἐκ τοῦ Πυθαίως πρῶτον ἐνταῦθα ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν. Αὐτὸς οὗτος ὁ ναὸς ὀνομάζετο καὶ Δειδαριώτης Ἀπόλλων, διότι ἡ θέσις αὐτῆ ὀνομάζετο Δειράς (λαϊκὸς βουνοῦ). Τὸ ἀγαλμα τοῦτο ἦτο χαλκῖνον. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπῆρχε μαντεῖον ἐνθα μέχρι τοῦ Πausaniou ἀκόμη καθ' ἕκαστον μῆνα ἐθύετο διὰ νυκτὸς ἄρνιον καὶ τις τῶν παρθένων εἰργασμένη εὐνῆς ἀνδρὸς καὶ γενομένη τοῦ ἀλματος τοῦ ζώου ἐγένετο κάτοχος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχρησιμοῦται. Συνείχετο δὲ μετὰ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ἕτερος ναὸς Ἀθηνᾶς ὀξυδερκοῦς ἱδρυθεῖς ὑπὸ Διομήδους πρὸς ἐνδείξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν θεάν ἡ ὁποία, μαχομένη ποτὲ αὐτοῦ ἐν Ἰλίῳ, ἀφῆρεσε τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς λέγει ὁμηρος

ἀχλὺν δ' αὐτοὶ ἀπ' ὀφθαλμῶν ἔλον ἢ πρὶν ἐπῆεν ὄρα εὐ γινώσκης ἡμῖν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.

Ἐπιματὸ δὲ ἡ θεὰ αὐτῆ καὶ ὡς πολιοῦχος καὶ τὸ ἀγαλμα αὐτῆς κατεθύετο εἰς τὸν ποταμὸν Ἰναχον κατὰ τὸν Καλλιμαχον 35. ὅς κεν ἴδῃ γυμνὴν τὴν Παλλάδα τὴν πολιοῦχον. Καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἑκτασιν τῆς Λαρίσης εὐρίσκει τις συντρίμματα κεχρωματισμένων ἀγγείων κατὰ τὸ ὕψος τῶν Μυκηναϊκῶν, Τυρυνθιακῶν καὶ Ναυπλιακῶν καὶ πλίνθους οἵτινες ἀποδεικνύουσιν ὅτι πᾶσα αὐτῆ ἡ ἐπιφάνεια ἦτο κατωκρημένη ἐκ παλαιότατων χρόνων. Ἐκ τῆς κορυφῆς βλέπει τις τοὺς χλοερῶς λειμῶνας τῆς ὠραίας καὶ εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Ἄργους τοὺς ὁποίους διὰ ποικιλοχρῶν ἀνθῶν καὶ εὐδῶν κοσμεῖ τὸ ἔαρ· βλέπει τις τὰ ῥόδα τὰ διανοίγοντα τὴν πορφυρᾶν καλυκᾶ, τὸν κισσὸν ὅστις ἡμέρα περιβάλλει ἐρείπια καὶ τάφους, τὴν ἀμπελον ἧτις βρῖθουσα βότρυων ἐκτείνει τὰ εὐλύγιστα κλήματα τῆς. Ἐντεῦθεν ἀκούει τις τὰ ἐν τοῖς δένδροις διακείμενα γένη τῶν ὀρνίθων, τὴν εὐστομον ἀηδόνα, τὸν τερετίζοντα τέττιγα, τὴν βομβοῦσαν μέλισσαν, τὴν ἀγγεῖλον τοῦ ἔαρος. Ἐντεῦθεν βλέπει τις πολυφύλλον πεύκην ἐν τοῖς ἀμπελοῖς, τὴν ἀμφιλαφὴ καὶ ὑψηλὴν πλάτανον, ἧτις ἀνακουφίζει διὰ τῆς εὐεργετικῆς σκιάς τὰ κεκηκότα μέλη τῶν ὀδοιπόρων καὶ ἐργατῶν. Φέρονται ἐντεῦθεν τὰ βλέμματα πρὸς τὸν θαυμαστὸν Ἀργολικὸν κόλπον, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐκτείνεται εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρος ἵνα ὑποταγῇ εἰς τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ νὰ ὠραῖται καὶ κοσμήσῃ αὐτό. Βλέπει τις τὴν Ναυπλίαν μετὰ τῶν ἀμυχῶν φρουρίων τοῦ Παλαμηθίου καὶ Ἰτζ-καλι, τῆς Τυρυνθίου τὰ Κυκλώπεια τείχη, τὸν ναὸν τῆς Ἡρας καὶ τὰς πολυχρύσους Μυκηνας αἵτινες τὸ πάλαι ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων Ἀγαμέμνονος, καὶ τὴν τραπέζοειδῆ κορυφὴν τοῦ Ἀπέσαντος ὄρους. Ἀναγνωρίζει τις ἐντεῦθεν καθαρῶς καὶ τὸν τελεματώδη γῶρον τῆς Λέρνης. Ἐκ τῆς ἀκροπόλεως βλέπει τις τὸν ναὸν τοῦ Νεμείου Διὸς καὶ τὸ σταθίον ἐνθα ἐπανηγυρίζοντο οἱ Νέμειοι ἀγῶνες. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐμπήγονται ἐκεῖ, ἐνθα ἡ Ἑλλάς κατὰ τριετίαν συνηθροίζετο νὰ διαφιλο-

νικήσῃ τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου, τῆς πάλης, καὶ πυγμῆς. Ἐκεῖ ὁ θεὸς Πίνδαρος ὕμνει τοὺς ἥρωας τῆς Νεμέας. Οἱ νικηταὶ τῆς Ὀλυμπίας καὶ Κορίνθου δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἂν δὲν ἤρχοντο ἐνταῦθα νὰ κριθῶσιν ἄξιοι τοῦ στεφάνου. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς ταύτης τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τις ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς Λαρίσης, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀκράτου λύπης καὶ πένθους ἀναλγίζόμενος ὁποῖα εἶνε ἡ διαφορὰ ταύτης τῆς σήμερον πόλεως πρὸς τὴν πόλιν τῶν θεῶν καὶ τῶν βασιλέων. Ἀνακράζει δὲ μετὰ τοῦ rouqueville, ποῦ εἶνε σήμερον οἱ ναοὶ τῆς ἀρχαιότητος; ποῦ εἶνε τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, τὰ ὁποία ἐκόσμουσαν καὶ καθωραίων τὸ ὑπερήφανον Ἄργος; Τί ἔγειναν οἱ ἀνδριάντες τῶσαν ἡρώων; ποῦ εἶνε ὁ τύμβος τοῦ ἐνταῦθα φρονεθέντος ὑπὸ κεραμοῦ Πύρρου; Ποῦ εἶνε ἄραγε τὸ μέλαθρον τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων Ἀγαμέμνονος; Ποῦ τὸ σταθίον, ἐνθα ἐπανηγυρίζοντο οἱ Νέμειοι ἀγῶνες. Μάτην θὰ ἀναζητήσῃ τις τὰ ἔχνη τοσούτων μνημείων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῇ διεσπαρμένῃ καὶ διασκορπισμένῃ, μόνον τὸ ὄνομα Ἄργος ἐκ τῆς παλαιᾶς εὐκλείας διεσώθη. Σήμερον βλέπει τις τὴν πόλιν μετὰ οἰκιῶν ἄνευ γραμμῶν, ἄνευ τάξεως ἐρριμμένας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ κεχωρισμένας διὰ γαιῶν καὶ ὁδῶν. Τὰ ὄρη δυσγνώριστα εἶνε. Μάτην τις ἀναζητεῖ νὰ εὕρῃ τὸ ἄντρον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἡρακλῆς ἐκ τοῦ ἔδου ἀπέσπασε τὸν Κέρβερον, τὴν λίμνην τῆς Ἀλυονίας διὰ τῆς ὁποίας ὁ Βάκχος κατέβη νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν Σιμέλην. Διὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην ὁμως ἀποζημιούται ὁ περιηγητὴς ἐκ τῆς εὐαρέστου θέας τῆς πεδιάδος κεκαλυμμένης διὰ παντοίων καρποφόρων δένδρων. Καὶ ὁ Ἀλφειὸς Μυτιληναῖος ἐν Ἀνθολογίᾳ Ἑλληνικῇ παραβάλλων τὸ ἀρχαῖον κλέος τῆς πόλεως πρὸς τὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα,

Ἄργος, Ὀμηρικὴ μῦθε, καὶ Ἑλλάδος ἱερὸν οὐδας, καὶ χρυσὴ τὸ πάλαι Περσέος ἀκρόπολι, ἐσθέσασθ' ἡρώων κείνων κλέος, οἱ ποτε Τροίης ἤρψαν κατὰ γῆς θεοδόμον στέφανον ἄλλ' ἢ μὲν κρείσσων ἐστὶν πόλις· αἰ δὲ πεσοῦσαι δεικνυσθ' εὐρύκων αὐλῆα βουκολίων.

Β) Ἀντικρὺ τῆς σήμερον ἐκκλησίας τῆς κατακεκρυμμένης ὑψόμενος λόφος πέτρινος, πλατύς, στρογγύλος—ὑψους 75—80 μ.—ὑπεράνω τῆς πόλεως ἐκτείνεται μέχρι τῆς κοίτης τοῦ Καραδρου ὡτὰν νὰ θέλῃ νὰ λουσθῇ. Ὁ λόφος οὗτος ὁ νῦν ὀνομαζόμενος ἅγιος Ἡλίας, ἔνεκα τῆς μικρᾶς ἐπ' αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἐσχημάτιζεν ἰδιαιτέρων ἀκρόπολιν, ἧτις, ὡς τὰ ἀκόμη διατηρούμενα λείψανα δεικνύουσι, περιβάλλεται ὑπὸ τείχους ἐκ μεγάλων κανονικῶν τετραγώνων ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας 120 μ. Εἰς τοῦτον ἀναβαίνει τις ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς πόλεως, ὅπερ ὀνομάζεται Ἀρβανιτιὰ, διὰ πετρίνης κλίμακος ἐκ 13 βαθμίδων. Κατὰ τινὰς μὲν ὀνομάζεται Φορωνικὸς λόφος, κατ' ἄλλους Ἄργος καὶ κατ' ἄλλους Δειράς, κατ' ἄλλους Ἀθηναῖον, ἀλλ' εὐαριστότερον ὀνομάζεται Ἀσπίς ἔνεκα τοῦ σχήματος. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἦτο ὡς σύμ-

βολον τῆς πόλεως ἐμπεπηγμένη ἀσπίς, ἐξ ἧς ἡ παροιμία ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σμυνύνεται. Οἱ Ἀργεῖοι δὲ οἱ τὴν νεότητά καθαρὰν καὶ ἀδιαφθόρον φυλάξαντες κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἀναλαβόντες ἀσπίδα χρυσὴν προπομπέουσι τοῦτο ἔχοντες γέρας κατὰ τινὰ μῖμον ἀρχαῖον. Σώζονται δὲ συντρίμματα ἀγγείων καὶ κεράμων. Ἐκτὸς τῶν λειψάνων τοῦ τειχίσμου τῆς ὀχυρώσεως εὐρίσκει τις εἰς τὸν μεσημβριανοπλευρικὸν κρημνὸν τοῦ λόφου ἐκ μεγάλων πετρίνων κορμῶν ὑπόγειον ὁδὸν ἀνοικτὴν, ἡ ὁποία ἔχει μῆκος 65 ποδῶν καὶ πλάτος ἐνός ποδός, πρὸς μεσημβρίαν δὲ περικλείεται ὑπὸ κυκλοειδῶς μικρᾶς καμάρας. Οἱ τοῖχοι εἶνε κεκαλυμμένοι μετὰ πυκνῆς ὑπολευκοῦ λιθοκόλλας. Ἰσως τοῦτο ἦτο δεξαμενὴ, ἴσως ἦτο κατ' ἄλλους τὸ ὑπὸ τοῦ Πausaniou ἀναφερόμενον κατάγειον οἰκοδόμημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὐρίσκειτο ὁ ὑπὸ τοῦ τυράννου Περιλάου καταστραφεὶς θάλαμος τῆς Δανάης. Ἄν ἡ τελευταία αὕτη εἰκασία εἶνε δικαία, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα εἶνε καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ βασιλέως Κροτωποῦ, υἱοῦ τοῦ Ἀγῆνορος, ὁ ναὸς τοῦ Διονύσου Κρησίου, καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης Οὐρανίας καὶ ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Ἀκρῖσιου. Ὅτι δὲ ὁ μικρὸς οὗτος λόφος ἦτο ἰδιαιτέρα τις ἀκρόπολις ὀχυρὰ καὶ δυσκαθαίρετος μανθάνομεν καὶ ἐκ τοῦ Πλουταρχοῦ καὶ ἐκ τοῦ Λιβίου 34,25 utrasque arcem—nam Duas habent argivi. Δὲν εἶνε ὁμοῦς ὀρισμένον ποῖα ἐκ τῶν δύο ἀκροπόλεων ἦτο ἡ παλαιότατη, ἡ Λαρίσσα ἢ ἡ Ἀσπίς. Ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι ἦτο ἡ δευτέρα, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν οἱ βασιλεῖς νὰ διέμενον ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἀποκρήμνου Λαρίσης, ἄλλως τε ἡ Ἀσπίς εἶνε πλησιέστερα εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔχει εὐκολωτέραν τὴν ἀνάβασιν κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τυρυνθίου.

(Ἐκ τῆς ἀνεκδότου ἱστορίας τοῦ Ἄργους)

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1889.

I. K. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ "ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ"
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ "ΜΟΡΕΑΣ"
ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῷ "ΠΑΡΝΑΣΣΩ"
ΠΑΡ'
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ,
ΗΜΠΕΡΑΤΟΥ, ΣΚΟΛΑΡΧΟΥ
(Συνέχεια προηγ. φυλλάδιου).
ΜΕΡΟΣ Γ'.

α'. Μένει λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἀκαμάτου μεσαιωνοδίδου, κ. Σάθας, καὶ οὕτω νὰ δώσωμεν πλὴν πέρας εἰς τὴν παρούσαν πραγματείαν.

Ὁ κ. Σάθας ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, παραδέχεται

ὅτι ἡ πόλις «Μοραία» ἔκειτο ἐν τῇ λίμνῃ «Μουρηάς» παρὰ τὸν Πύργον Ἑλίας: ὅτι τὸ ὄνομα «Μοραία» προήλθεν ἐκ τοῦ «Μαργάλα», ὀνόματος ἀρχαίας πόλεως κατὰ παραφθορὰν κλ. κλ. Ἄλλ' ἐξετάσωμεν, ἂν ὄντως ὑπῆρχεν ἐν τῇ λίμνῃ ἡ πόλις αὕτη: ἂν πρᾶγματι προήλθεν ἐκ τοῦ «Μαργάλα» τὸ ὄνομα αὐτῆς κλπ. Ἄλλ' ὅπως ὤμεν δίκαιοι κριταὶ καὶ εἰλικρινεῖς ἐρευνηταὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας: καταστήσωμεν δὲ τοιοῦτους καὶ τοὺς ἡμετέρους ὁμιλητάς— παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀκριβῶς τοὺς λόγους τοῦ κ. Σάθας, ὧν ἕνεκα προήχθη νὰ παραδεχθῆ τὸ τοιοῦτον: λέγει δὲ τὰ ἐξῆς:

»Ἀφ' οὗ δ' ἡ Γλαρέντζα καὶ Ἀνδραβίδα ἐξηφανίσθησαν, πλησίον εἰς τὴν ἡδὴ ἐξηφανισμένην πόλιν, «Μοραίαν» ἀννηγέρθη νέα πόλις, Πύργος, ἥτις διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ ἐμπόριον τὸ ἐν αὐτῇ διεξαγόμενον, κατήντησε μετὰ τὰς Πάτρας, ἡ πλουσιωτέρα πόλις τῆς Πελοποννήσου ἀπάσης.¹⁾

»Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, «Μοραίας» ἱστορικῶς γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1111²⁾, δὲν μοί φαίνεται εἰμὴ μικρὰ τις ἀλλοίωσις τοῦ ὀνόματος «Μαργαῖαι ἢ Μαργαία» τῶν ἀρχαίων. Αὕτη δ' ἡ δευτέρα Ἑλειακὴ πόλις, «Μάργατα» ὑπὸ Ξενοφῶντος καὶ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου³⁾, καλουμένη, «Μαργάλα δὲ ἢ αἱ Μαργάλαι» ὑπὸ Στράβωνος⁴⁾, καὶ «Μαργαῖαι» ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου⁵⁾, ἦν ἐκτισμένη ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν, ἐνθα ἡμεῖς ἐζητήσαμεν νὰ εὐρωμεν τὴν πόλιν, ἥπερ ὀφείλει τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα ἡ Πελοπόννησος. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀνομάτων αἱ «Μαργαῖαι» ἢ «Μαλα» ἢ «Μαργαία» τῶν ἀρχαίων, καὶ ὁ «Μορέας» τοῦ Μεσαίωνος, δὲν ὑπάρχει εἰμὴ μεταβολὴ τῆς τῶν φωνηέντων α καὶ ὀ, μεταβολὴ ἄλλως συχνοτάτη παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὡς πρὸς τὴν μεταβολὴν ὅμως τοῦ θηλυκοῦ γένους εἰς ἀρσενικόν, οἱ τύποι, «la moreya» τῶν Ἀράβων Γεωγράφων, «la Mourée ἢ la Morée» τῶν Γάλλων⁶⁾, «la morée» τῶν Βενετῶν, παριστῶσιν ὅτι κατὰ τὸν Π'. αἰῶνα συνετηρεῖτο ἐτι ἐν τῇ πρωτογενεῖ αὐτοῦ μορφῇ τὸ ὄνομα τοῦτο: οἱ δ' ἔλληνες χρόνου προϊόντος, προὔτιμησαν νὰ ἐπιθέσωσιν ἀρσενικὸν γένος εἰς τὸ ὄνομα «de la morée» τῶν Γάλλων, καλοῦντες οὕτως «ὁ Μορῆας»⁷⁾ σύμπασαν τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλὰ συνετήρουν καὶ τὸν θηλυκὸν τύπον «ἡ Μορῆα», δηλοῦντες δι' αὐτοῦ τὸ ἰχθυοτροφεῖον, ὅπερ ἀντικατεστάθη εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐξαφανισθείσης πόλεως. Τὸ δὲ χρονικὸν τοῦ

Μωρέως ἀδικήτως γράφον «ὁ Μοραίας ἢ ὁ Μωραϊῶς» παραινεῖ ἡμᾶς νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀπὸ τέλους τοῦ Π'. αἰῶνος ἤρξατο νὰ λημονῆται ἡ ἀληθὴς ὀρθογραφία τῆς λέξεως ταύτης. Ἡ δὲ σύγχυσις αὕτη τοῦ «Μοραίας καὶ Μωραίας» ἐπήνεγκε τὰς διαφόρους ἡμαρτημένας ἐτυμολογίας, αἵτινες καὶ σήμερον ἐτι παραμένουσι, διότι πολλοὶ παρατηροῦσιν ὅτι κατ' ἀρσενικὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς «Μοραίας» τὸ ἰσοστάθμιον «Μορέα», τοῦ δένδρου «μουρηάς», ὑπάρχει, καὶ ἀξιοῦσιν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη τῇ Πελοποννήσῳ ἢ ἕνεκα τῆς τοπογραφικῆς αὐτῆς μορφῆς εἰκασίας φύλλῳ «μουρηάς» ἢ διότι τὸ δένδρον τοῦτο ἐν τῇ χώρῃ τῆς Πελοποννήσου τὸ πρῶτον ἐγνώσθη¹⁾. Τοιαύτη τις ἐτυμολογικὴ ἀξίωσις ἤγαγεν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ἀντικατεστήσῃ παρὰ τὴν διφθογγὴν αἰ διὰ τοῦ φωνήεντος ε ὁ Μωρέας.

Ἐτυμολογία οὐχ ἦττον ἡμαρτημένη προτείνονται καὶ κατὰ τὸν 16. αἰῶνα ὡς πρὸς τὸ ὄρθον τῆς ἀληθοῦς ὀρθογραφίας τοῦ ὀνόματος τοῦτο «ὁ Μωραίας»: ὁ Μάζαρις (1414), ὅστις μεταχειρίζεται τὸν ἀλλόκοτον τύπον «ἡ Μάρα» μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν καταγωγὴν τοῦ ὀνόματος τοῦτο, ἐνόμιζεν ὅτι εὐρίσκειται ἐν αὐτῷ συνώνυμόν τι τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως «ὁ Μόρος» ὁ θάνατος²⁾.

Ἄλλ' ὁ Μάζαρις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ «Μόρα» εἶδει ποιῆσαι τὴν ἐτυμολογίαν, καθὼ σύγχρονος τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι «Μόρα—Βαλήν» ἐκάλουν τὸν διοικητὴν Πελοποννήσου, ἔχοντα τὴν ἐδρὰν αὐτοῦ ἐν Τριπόλει, ὡς γνωστὸν, τοὺς δὲ κατοικοὺς αὐτῆς «Μόραλι» εἶχον δὲ καὶ παροιμίαν διὰ τὴν εὐφρίαν τῶν Πελοποννησίων, τὴν ἐξῆς: «μπρεσίμ γαϊτάν, Μόραλι σαϊτάν».

§ 6' Ὁ κ. Σάθας στηρίζεται ἐτι καὶ εἰς τὰ ἐξῆς δύο χειρόγραφα, λέγων τάδε: «Παρὰ τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων διατηρεῖται μνημεῖον, σπουδαιότατον διὰ τὴν ἐρευναν τῆς δημόδους Ἑλληνικῆς γλώσσης, οὗ ἐλαλείτο καὶ λαλεῖται ἡδὴ ἀνά τὴν Πελοπόννησον καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο εἶναι Ἰατροσόφιον, ἐτι ἀνέκδοτον, φέρον τὸ ὄνομα ἱατροῦ τινος παρὰ Βυζαντινοῖς γνωστοτάτου, Ἰωάννου Ἀντιοχείου, ἢ Ἰωάννου Σταφίδα. Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν συνετάχθη τὸ βιβλίον τοῦτο: δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ ἀμφιβολία ὅτι πρὶν ἢ

1) Παρὰ Λεὺγκλαβίφ λέγονται τάδε: «Moreas, genere masculino, dicitur a graecis hodie, quae peloponnesus olim vocabatur. Nomen ipsum. . . . derivant graeci nunc ad arbore «moros» quot lota regione scilicet arbor haec frequens est. pand. hist. turci. p. 120.—ὁ δὲ Guilletier ἀποφαίνεται ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ «Μορέα» ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν τελευταίων Ἀυτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕνεκα τῆς τοπογραφικῆς αὐτοῦ μορφῆς, εἰκασίας φύλλῳ τινὶ «μορῆας», ἣν περ οἱ Γραικοὶ καλοῦσι «μορέαν». (Iacédemone ancienne et nouvelle par le Lieur de la Guilletière. Paris. 1674. tom. I. pag. 71. ὁ δ' ἀρχαιότερος A. Thébète ὡσαύτως ἀγνοῶν τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην λέγει: «Πελοπόννησος, ἥπερ οἱ βάρβαροι ἔδωκαν τὸ ὄνομα τοῦ Μορέα» Γενικὴ Κοσμογραφ. Παρισ. 1575.

2) Boissonade, anecdota graeca, III, p. 149.

1) Ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τοῦ Πύργου παρὰ Rougueville, v, p. 384.

2) Monum. hist. pag. XXXV. Σημ. 6' Μία εἰς δημόδην γλώσσαν μετάφρασις Ἄννης τῆς Κομνηνῆς γράφει οὕτως: «ὁ Μοραίας» κόμης τις Περιχύτης καλούμενος ἀπὸ τοῦ «Μοραίας» ὡν. Miller, historiens grecs des Croisades. p. 80 à la place de ἀπὸ τοῦ Μοραίου.

3) Ξενοφ. Ἑλληνικ. III, 2, 25 κλ.—Διοδ. Σικελιώτ. XV, 77, 4.

4) Στράβ. Γεωγραφ. VIII, 3, 24.

5) Στέφ. Βυζάντ. ἐν λέξει Μαργαῖαι.

6) Geoffroi de ville harduin LXXIII, § 327—328. le livre de la Conquête p. 29, 61, 66.

7) Χρονικὸν Μωρέως, ἐνθ' ἀπαντᾷ ὁ τύπος οὗτος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Β'.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΗΣ ΑΙΘΙΟΠΙΑΣ

σμένης θαλάσσης. Ἡ ἐν τῷ ὀρίζοντι ἀναφλεγόμενη πυρά, τὰ ἐπιγυρωσμένα πλάισια τῶν ὑπεράνω τῆς δύσεως νεφῶν, αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτίνες ἐξαικονίζονται μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὄρων τούτων λαμπρύνουσαι τὸ ἐφαπλούμενον δάσος καὶ τὴν ἐκτυλισσομένην σταφιδόφορον πεδιάδα, τὰ πόντια κύματα, τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀτμούς καὶ τὰ διαρρέοντα ὕδατα τοῦ ἐλικκοειδοῦς ποταμοῦ Ἀλφειοῦ ὁ ἐσπερινὸς ζέφυρος ἀνακινῶν τὴν θάλασσαν φύσιν ὥστε νὰ δίδῃ ζωὴν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ τοῦ σύμπαντος σιωπηρᾶ εἰκόνι· πτηνὰ τινὰ διασχίζοντα τὸν ἀέρα, ἢ μετὰ μικρὸν ἀπόσβες τοῦ ἡμερησίου φωτός, ἢ διαχυσίς τοῦ λυκόφωτος, τὸ σκιερὸν τῆς ἐσπέρας, τὸ μετέπειτα σκότος τῆς νυκτός, οἱ ἐπιτείναντες τέλος ἀστέρες ἢ μεγαλοπρεπῆς αὕτη ἀλληλοδιαδόχος ἐμφάνισις καὶ ἀπώλεια τῶν μυστηρίων τοῦ σύμπαντος πληροῖ τὸν θεατὴν ἀνεξιτήλων ἐντυπώσεων καὶ τοιαύτης πρὸς ἐαυτὸν λήθης, ὥστε νὰ ἀφοσιῶται καθόλου πρὸς μόνον τὸ καθημερινὸν τοῦτο ἀριστοῦργημα, τοῦ ὁποῖου ἀλάνθαστοι τελετουργοὶ εἶνε ἡ δύναμις καὶ ἡ ὕλη.

Ὅποιον τὸ θέαμα! ὁποῖα μαγεῖα καταλαμβάνει τὴν καρδίαν, σαγηνεύει τὴν ψυχὴν καὶ ἀποπλανᾷ τὴν φαντασίαν πρὸς τὸ μέγα τοῦτο τῆς φύσεως μυστήριον, οἰκτρὸν τοῦ ὁποῖου θῆμα εἶνε ὁ ἄνθρωπος, διότι οὗτος μόνος συναισθανόμενος τὸν περὶ ἑαυτοῦ κόσμον καὶ ἀποθαυμάζων αὐτόν, γινώσκει ἅμα δι' τὴν ἀπολήσῃ αὐτὸν ποτὲ βυθίζομενος ἐν τῷ αἰωνίῳ σκότει. Ἐκεῖ πλησίον πρὸ τινῶν χιλιᾶδων ἐτῶν διὰ θαυμαστῆς καλλιτεχνίας τὸ μάρμαρον ἀπετύπου τὸ ὑψηλὸν φρόνημα εὐγενοῦς ἔθνους, οὐτινος αἱ ἐλπίδες ἀνέθαλλον ὡς τὰ εὖσμα ἄνθη, αἱ δοξασίαι ἀνεκινούοντο παρὰ μεγαλοπρεπείας ναύς, οἱ πλοῖοι σπολισμοὶ ἐπεδεικνύοντο ἐν λεωφόροις ἀγοραῖς, καὶ οἱ ἔρωτες ἀνεπύσσοντο ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιάν ἱερῶν ἀλσῶν, ὧν ἄγρυνοι φύλακες ἦσαν δρυᾶδες καὶ νύμφαι. Ἄλλ' ἤδη τὸ μάρμαρον ἐκεῖνο μνημεῖον παρελθούσης εὐλείας συντετριμμένον ἐπισύρει τὸν οἶκτον τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου, αἱ ἐλπίδες ἐκείνων ἐματαιώθησαν μετὰ τῶν δοξασιῶν, αἱ τινες ἀπώλλοντο ὑπὸ τοὺς κατακρημνισθέντας καὶ συληθέντας ναοὺς τῶν, οἱ πλοῖοι σπολισμοὶ ἐγένοντο ἀντικείμενον σχολαστικῶν μελετῶν, αἱ ἀγοραὶ, τὰ ἄλση τῶν μετεμορφώθησαν εἰς βοσκὰς ποιμνίων, καὶ ἐκεῖ ὅπου ὁ θόρυβος ἐνδόξων ἀγῶνων ἔζωπυρε γενναίας ψυχάς, σήμερον ἡ σιγὴ ἐνσπείρει τὴν θλίψιν βαρεῖαν. Τὸ πᾶν μεταβάλλεται, μόνη δὲ ἡ φύσις διατελεῖ ἀναλλοίωτος, τὸ θέαμα τοῦτο τῆς δύσεως τηρεῖται ὡς ἀπ' ἀρχῆς σταθερόν.

Ἐνεκα τῶν πολλῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῆς αἰφνιδίως κακοκαιρίας τὸ πλοῖον ἀνεχώρησε τῇ ὑστεραίᾳ περὶ τὴν μεσημβρίαν. Ἀριστερόθεν τοῦ καταπλέοντος μεγίστη ἐλληψοειδῆς ἀκτὴ σχηματίζει τὸν Κυπαρισσιᾶκόν κόλπον, ὑπὸ τῆς αὐτῆς εὐφύρου κοσμούμενον φύσεως. Ὁ τὴν παρελθούσαν νύκτα ἀνεγερθεὶς σάλος τέλεον εἶχε κοπάσει, καὶ ὁ καιρὸς ἦτο καὶ πάλιν εὐδίας ὡς πρὶν· παραπλέον δὲ τις τὰς ἀκτὰς ταύτας, τῶν ὁποίων αἱ μαγευτικαὶ τοποθεσίαι ἐπανθούσιν ἐν μυροβύλω βλαστήσει, θαυμάζει τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἔνθεν μὲν βλέπων τὰς εὐγνώμονας γαῖας, ἐκείθεν δὲ τὸν εὐέλπιδά πόντον.

Οὐδὲν ἐγένετο ἐμπόδιον ὅπως καλλίον καταδεικνύηται ἡ καλλονὴ τῶν παραπλευρῶν ὄρων, τῶν γηλόφων καὶ τῶν πεδίων, ὧν τὸ ἔδαφος πανταχοῦ καλλιεργημένον περιβάλλετο ὑπὸ στιλοῦσης χλοερᾶς ἐπενδύσεως τερπούτης τὸ βλέμμα. Ἄλλοι πετρώδεις χαρᾶδραι καὶ ἀπότομοι βράχοι διέτεμον τὴν συνεχτὴ ἐξέλιξιν τῶν πεφυτευμένων ἀγρῶν. ἡ θεὰ δ' αὐτῶν λίαν συνέτεινε εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῆς ποικιλίας τῆς παραπλεομένης ἀκτῆς. Πλείστα ἐξοχικὰ οἰκία διακρίνονται ἐπὶ τῶν κορυφῶν πεφυτευμένων λόφων, ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν δασωδῶν βουνῶν διὰ μέσου τῶν δένδρων χωρὶς γραφικώτατα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποιῶν ὑψηλὸν ἐγείρεται κωδωνοστάσιον προεξέχοντος ναοῦ, παραπλευρῶς δὲ λευκὸς μυλὸν στρεφόμενος ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου.

Ὁ ἥλιος κκτεδύετο ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Ἰονίου, μυρία δὲ χρώματα παρήλασσον ἐπὶ τῆς κυανῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁποίας οἱ διὰ χρυσοῦ ἀτμοὶ μαγευτικῶς συνήνουν τὸν οὐράνιον αἰθέρα μετὰ τοῦ ποντίου ὕδατος· αἱ ἠλιακαὶ ἀκτίνες κατὰ μικρὸν ἀποσυρόμεναι ἐγκατέλιπον τῷ λυκόφωτι τὴν ὄλην φύσιν, τὸ πᾶν δὲ ἦτο θελκτικὸν ἐν τῇ ἐσπερινῇ ταύτῃ ἀπόψει. Ἡ Κυπαρισσία κειμένη περὶ τὸ πέρας τοῦ φερωνόμου κόλπου ἀπότινος ἀνεμένετο, δεξιὰ δὲ ὄλαι αἱ περὶ χῶραι βαθμηδὸν ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τῆς γλυκείας σκιάς, ἣν τὸ ἀπέλθον τοῦ ἡλίου παράγει, τὸ πλοῖον προσώρμιεν εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως. Αὕτη κειμένη ἐπὶ τῶν προπόδων θαλερωτάτου βουνοῦ, τοῦ Ψυχροῦ, ἐφαίνετο ὡσεὶ κατακλινομένη καὶ ἀπολαύουσα τῆς ἐσπερινῆς ὁρόπου καὶ τῆς γοητείας, ἣν λίαν ἐπιμελῶς ἐνσπείρουσι τὰ περὶ αὐτὴν ὑπερκείμενα ὄρη.

Ἐκτακτὸν ἦτο τὸ θέαμα τῆς ἀγροτικῆς ταύτης ἀμφιθεατρικῆς πόλεως, ἥς αἱ οἰκίαι κλιμακιδῶν ἀνεγειρόμεναι μετὰ ξυ ἀπέριων δένδρων, ἐν τῷ λυκόφωτι καὶ τῇ ἐσπερινῇ σιγῇ, ἐφαίνοντο τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὡς λίαν ποθεινὰ κατοικίαι, οὐδεμίαν στερούμεναι τῶν μελαγχολικῶν ἐκείνων ιδιοτήτων, δι' ὧν περιγράφονται αἱ ποιητικώταται τῶν διαμονῶν. Πυραὶ τινὲς ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑπερκειμένων λόφων ἀναφθεῖσαι ἀνέδιδον πυκνοὺς καπνοὺς καὶ ἐπιχαρίτως ἦντανακλῶντο ἐπὶ τῆς ἡρεμούσης ἀκτῆς, τῶν ὁποίων ἐὰν ἡ λάμψις ἀπέλιπεν, ἤθελε τις ὑπολάβῃ τὴν θάλασσαν πεπηγυῖαν ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἄκρας νημεῖας. Ἡ πόλις ἀντικρῶ τῆς θαλάσσης κειμένη ὀλίγον ἀπέχει αὐτῆς, πκλαῖον δὲ φρούριον κατηρειπωμένον ἐπικάθηται τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ καὶ νέος λιμὴν ξενίζει τοὺς ναυτιλλομένους.

Μετ' οὐ πολὺ ἀπ' ἐκάστης οἰκίας ἀνέλαμπέ τι φῶς, ἐν τῇ διαχυθείσῃ δὲ νυκτερινῇ σκοτίᾳ ἀμαυροῦσα τὴν ὄλην φύσιν καλῶς ἠδύνατό τις νὰ προσομοιάσῃ τὴν καλλιθέατον ταύτην πόλιν πρὸς οὐράνιον χῶρον, ἐν ᾧ ἐσελάγιζον πλείστοι ἀστέρες. Βαθεῖα σιγὴ κατεῖχε τὴν παραλίαν, ἐν τῷ πλοίῳ οὐδεὶς σχεδὸν ἤκουετο θόρυβος, μετὰ μικρὸν δὲ ὅτε λέμβος τῆς ἐπιλοίαζε, μαγευτικῶς ἐπλήρου τὸ κενὸν διὰ τοῦ κρότου τῶν καταθυθιζομένων κωπῶν καὶ τοῦ σιγμοῦ τοῦ ἐπιπλέοντος σκάφους, ὅπερ ταχύτατον διασχίζον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἠδέως

συνεπλήρου ἀπερίγραπτόν τινα ἁρμονίαν. Ἐνίοτε φωνὴ τις ἤκουετο ἐξῶθεν διακόπτουσα τὴν ἐπικρατούσαν σιγὴν, αὕτη δὲ ἀντηχοῦσα ἀπὸ τοῦ πλησίον βουνοῦ ἀνεμίμησε τὴν παιδικὴν ἠλικίαν, καθ' ἣν μία τῶν προσφιλεστάτων παιδιῶν εἶνε νὰ ἀκούῃ τις τὴν ἠγῶ τῶν ἐκπεπομένων ἀσυναρτήτων κραυγῶν.

Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως ἐπῆλθε, τὴν γλυκεῖαν δὲ γαλήνην οὐδόλως ἐσεβάσθη ὁ θορυβώδης παραγμὸς τῆς ἔλικος, ἡ ὁποία ἀνακινούσα τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐπαφρίζοντα καὶ μόλις ἐπαργυρούμενα ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ καταστέρου στερεώματος, ὁδήγει τὸ πλοῖον μακρὰν τῆς ἡρέμου ταύτης πόλεως μετ' οὐ πολὺ ἀφκινθεῖσθαι ἐν τῷ ἐνυπαρχοντι σκότει. Πυραὶ τινὲς μακρόθεν ἀναλίδουσα τὰς φλόγας ὑπενθύμιζεν ἐπιτὸν γαλήνιον ἐκεῖνον λιμένα, ἀλλὰ καὶ αὕτη μετέπειτα ἠφρανίσθη ὀπισθεν τῆς προβαλλούσης ἀκρωτηριώδους ἀκτῆς, ἡ μετὰ κόπου περιεργάζετο τις ἐρεξῆς ὑπὸ τὸν ἐναστρον οὐράνιον. Οὗτος ὡσεὶ μυρία ἔχων νὰ ἀνακινώσῃ μυστήρια ἐφείλκε τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ καὶ ἐβύθιζε τὴν ψυχὴν του εἰς βέμβηθον βαθείαν· ἀλλ' ἡ ἀποθαυμαζῶν τὸν οὐράνιον στερούμενος τὸ διακεκριμένον τῆς βέμβηθς του ἀντικείμενον ὅπως ἐπ' αὐτοῦ μετενέγκῃ τὰ βλέμματά του, ἐδυθύθησεν ἀναμνησθεὶς παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἀνῆλθε τῷ παρόντι, καὶ οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἠδυνήθη νὰ ἐλπίτῃ τῇ λαμπρᾷ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν καὶ αὐθις θὰ ἐπῆρχετο ἡ πραγματώσις τῶν χιμαρικῶν ὄνειρων του. Ἐπιβάται τινες καθήμενοι ἐπὶ τῆς πρύρας τοῦ πλοίου, ἴσως οὐδέποτε ἐγκαταλιπόντες τὴν εὐθυμίαν, ἀπαξ αὐτὴν ἀνευρόντες ἐν ταῖς ἡδοναῖς τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀφροντησίας, ἤρξαντο ἄδοντες τῆς δημιωδῶν ἐκείνων ἄσμάτων. τῶν ὁποίων ἡ ἀφέλεια τῆς ἐκφρασεως τῶν συναισθημάτων ἐνομένη μετὰ τῆς συμπαθείας τῆς φωνητικῆς ἀνυψοῦσι τὸ πνεῦμα πρὸς τοὺς μᾶλλον τρυφεροὺς συλλογισμοὺς. Τοῦτο ἦτο λίαν ἐπικαιρον.

Τῇ ὑστεραίᾳ αἱ πρῶται ἀκυγαὶ τοῦ λυκαυγοῦ διεχέοντο ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, λεπτὸς δὲ ψυχρότατος ἀήρ ἀπὸ τῆς ἀντικρῆς πρκαλίας ἀποπνέων μικροὺς διεχράσσειν ἐπὶ τῆς θαλάσσης αὐλακκας οἰωνεὶ διαγελώντας εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Τὸ πλοῖον ὡσεὶ πεπηγὸς ἐστάθμευεν ἐν εὐρυχώρῳ κυκλοτερεῖ λιμένι, πρὸ αὐτοῦ δὲ ὑψοῦτο ἡ πόλις Πύλος, Ναυκρίνον ἢ Νεόκαστρον νῦν καλουμένη, περιβεβημένη ὑπὸ τῶν ὕδατων, ἐν οἷς ἡ τύχη εὐδόκησε νὰ ἀσπλύνῃ παρελθόντας ῥύπους ξένων ἐπικρατειῶν. Ἡ πόλις ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους ἀκρωτηρίου δεσπόζειται ὑπὸ τοῦ φρουρίου Ἁγίου Νικολαοῦ, ἀροπόλεως λίαν ἰσχυρᾶς, βᾶσιν ἐχούσης τὰ εἰρεπικὰ πκλαίου τινος ἐνετικῆς φρουρίου, ἐγκλείει δὲ ὀλίγας κομψὰς οἰκίας καὶ δημοσίαν πλατείαν. Τὸ μᾶλλον ἐνταῦθα περιέρχον εἶνε ὁ λιμὴν, ὁ ὁποῖος ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ναυκρίνου δι' ἐλληψοειδοῦς ἀκτῆς καταλήγει εἰς τὸ ἀντικρῶ Κορυφάσιον ἀκρωτήριο, μικρὸν μὲν ἀλλὰ δυσπρόσιτον ὄρος, ἐπ' οὗ ὁ σορῶτατος τῶν βασιλέων εἶχε στήσει ποτὲ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ. Πρὸ τῆς ἐλληψοειδοῦς ἀκτῆς καὶ τῶν δύο ἀκρωτηρίων ἀναδύεται ἡ Σφα-

κηρία, μακρὰ καὶ στενωπὰτη βραχώδης νήτος δίκην τεταμένου τόξου φράσσουσα τὸν λιμένα, θαυμαστὸν ἔργον, ὅπερ ἡ φύσις ἐν ὄρα θυμοῦ καὶ ἰδιοτροπίας ἐδημιούργησεν ὅμως μετὰ σοφῆς ἐπιδεξιότητος. Λιθώδης, ἀπότομος, ἄδενδρος, ἄσκιος καὶ ἄνυδρος, σχῆμα ἔχουσα σκάφους ἀντεστραμμένου πλοίου, οὐδεμίαν φέρει ἀνθρωπίνην κατοικίαν ἐκτὸς ναῖσκου τινός, πολλῶν σπηλαίων, καὶ μαρμαρινῆς πλακὸς καλυπτούσης τὰ ὄστᾶ ἐνδόξων τῆς ἐλευθερίας ἀνδρείων προμάχων.

Εὐθύς μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς λέμβου τῆς ὑπηρεσίας τὸ πλοῖον ἀπῆρε καταπλεῖον εἰς τὴν Μεθώνην, πρὸς ἣν μετ' οὐ πολὺ προσήγγισε παρελθὼν ἀκτὴν μᾶλλον γυμνὴν ἢ πεφυτευμένην. Ἡ πόλις εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους ἀκρωτηρίου, πρὸ τοῦ ὁποῖου ἀναδύεται ἡ νήσος Σαπιέντσα, ἕτερον δὲ τι νησιδίων διὰ γεφυράς συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ λιμένος, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐγείρεται πύργος τις. Τὴν μικρὰν ταύτην πόλιν στολίζει κομψὴ δημοσία πλατεία, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἀρχαία τις ἐκ γρανίτου στήλη ὑψοῦται ἐστειμένη διὰ βυζαντινοῦ κιονοκράνου, ἐφ' οὗ εἶνε ἐγκεχαραγμένη λατινιστὶ ἐπιγραφή πρὸς τιμὴν τῶν Ἐνετῶν καὶ τοῦ δόγη Μοροζίνη. Ἡ ἀκρόπολις καὶ τὰ ὄχυράματα εἶνε λίαν ἰσχυρά, ἐκείθεν δὲ τὸ βλέμμα εὐθυνομένον πρὸς τὴν ἐπὶ πόδας θάλασσαν ἀπολλυεὶ τὴν οὐδέρκειαν ἐν τῷ ἀχανεῖ πελάγει τοῦ Ἰονίου.

Ἀπὸ τοῦ θαλασσοῦ τούτου ὀρίζοντος νέφος τι ἀνεδύετο ὡσεὶ αἰθερία λευκὴ νύμφη διαπλέουσα ἐν τῷ ἀπέριφ κυανῷ οὐρανῷ, καὶ ἀποδεχόμενον τὰς πρῶτας τοῦ ἡλίου ἀκτίνας διεχρυσούτο κυκλῶθεν καὶ ἀνέδιδεν ἀπκτράπτουσαν αἴγλην. Ὁ ἀήρ τοῦ πόντου ἔφερεν αὐτὸ ἐπὶ ἐλαφρῶν πτερύγων, οὐδὲν δὲ παρεκώλυεν ἐν τῇ λείᾳ ἰδῶ ἣν ἐχάρταεν ἐπὶ τοῦ αἰθέρος· ὁ ὀφθαλμὸς ἐθέλγετο ἐν τῇ λαμπρᾷ θέᾳ αὐτοῦ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐνεπνέετο ὑπὸ μυστηριώδους ἐλπίδος. Ὅ,τι δῆποτε ἦτο, ἀκατάληπτόν τι μετέωρον, σκία ἀποπλανωμένη ὑπὸ τῶν πνοῶν τοῦ ζεφύρου, θεῖα τις καλλονὴ ἐγκρυπτομένη ὑπὸ τὸν πέπλον ἐξυφανθέντος ἀέρος, ματαῖα ἢ ἀναγνώρισις τῆς χιμαρικῆς ταύτης ὑπερξείως, διότι τὸ ἰδανικὸν μόνον ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτῷ διὰ τῆς οἰστρηλατομένης φαντασίας, ἐνῷ ἡ καρδία ἐρημος μάτην θὰ κατηναλίσκετο ἐν τῷ ἀπελισμῷ τοῦ ἀπραγματοποιήτου πόθου.

Τὸ πλοῖον ἐξελθὼν τοῦ λιμένος παρέπλευσε τὴν ἀκτὴν διὰ τῶν Οἰνουσῶν νήσων παρακαμψάν τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀκρίτα, κατέπλεε δὲ πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Ἡ παραλία αὕτη ὅτε μὲν βραχώδεις ποικίλας παρείχεν εἰκόνας ἀγρίας φύσεως, ὅτε δὲ μέχρι θαλάσσης πεφυτευμένη δι' ἀμπέλου, ἐλαιῶν καὶ πλείστων ἄλλων καρποφόρων δένδρων, ἐπιτυχῶς κατεδείκνυεν ὅποσον θαψίλης εἶνε ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς γῆς καλλιεργούμενης ὑπὸ φιλοπόνων χειρῶν. Ὁ πλοῦς ἦτο λίαν εὐχριστός κατὰ τὰς πρωινὰς ταύτας ὥρας, τὸ δὲ θέαμα πάνυ τερπνόν, καθόσον ὁ ἥλιος διανύων ἐπιτὸ πρῶτον σταθίον τῆς ἀνατολῆς, ἄλλοτε μὲν κατεφαίνετο ἐν τῷ γλαυκῷ οὐρανῷ, ἄλλοτε δὲ ἐκρύπτετο ὑπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρων κατὰ τὰς διαφόρους στροφὰς τοῦ πλοίου.

Ἡ πόλις Κορώνη εἶνε ὁ πρῶτος ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ ἀπαντῶν λιμὴν, ἐν ᾧ τὸ πλοῖον μετ' ὀλίγον προσήγγισεν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἄποψις καὶ τὸ ἔνδον τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως ἐλευσίνως οἰκισθείσης ἐπὶ τινος βραχέως ἀκρωτηρίου οὐδὲν τὸ εὐάρεστον ἐνσπείρουσι τῷ ἐπισκέπτῃ τούναντιον δὲ τὸ ἤρειπώμενον φρούριον, αἱ κακῶς διατεθειμέναι οἰκίαι, τὸ συγκεχυμένον τῶν ρυπαρῶν δρομίσκων ἐξ ἀρχῆς δυσαρέστως διαθέτουσι τὸν ξένον, ἐκ τῆς χαρακτηριστικῆς τούτους τόπους ἐκείνους ξενίας δυνάμενον μόνον νὰ ἀρυσθῇ ὅτι καλὸν πρὸς αἰωνίαν ἐνθύμησιν. Ὀλίγαι παλαιαὶ τουρκικαὶ οἰκίαι τηροῦνται ἔτι ἐν καλῇ ἐξωτερικῇ καταστάσει, ὁ δὲ λιμενίσκος εἶνε ὅπως δῆποτε καλὸς ἀνασκευασθεὶς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς προκυμαίας, ὅθεν ἀφθονον ἐξάγεται ἔλαιον διὰ πλείστους ἄλλους λιμένας.

Οὐδὲν σχεδὸν τὸ περιεργότερον ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει, ἀφ' ἧς μετὰ τὴν πάροδον ὀλίγου χρόνου τὸ πλοῖον ἀπᾶραν ἐφέρετο πρὸς τὸ ἐνδότερον τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Καὶ τὴν ἀκτὴν ταύτην ἡ φύσις μετὰ πλουσίας εὐφορίας ἐπροίκισεν· οἱ ἐλαιῶνες θάλλουσι ἀφθόνως προσφέροντες ἐσοδείας, ἡ σταφίς ὁμοίως καλλιεργεῖται σταφιδοφόρως, οὐδὲν δ' ὑστερεῖ τῇ λαμπρότητι τῆς πολυκάρπου βλαστήσεως τῶν τόπων αὐτῶν, ἐν αἷς ὁ βίος εἶνε τοσοῦτον ἤρεμος ὅσον ἀγνός. Οἱ κάτοικοι ἀπλοῖ ἄνευ τῆν ἐλαχίστης ματαίας ἐπιδείξεως ἐμποροῦνται γενναίου φρονήματος καὶ θεραπεύουσι ἐπιζήλους ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἐὰν μετριοφρῶνως κρύπτουσι ὑπὸ βαθεῖαν σιγὴν ἐφ' ὅσον οὐδεὶς δεῖται αὐτῶν, δαψιλῶς ὁμῶς ἀποκαλύπτουσι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνάγκης. Αἱ μορφαὶ αὐτῶν εἶνε ἡπιαὶ καὶ οὐδὲν σχεδὸν ἀποτυποῦσι βίαιον ἢ θρασὺ ὡς ἐκείνων τῆς λοιπῆς δυτικῆς πελοποννησιακῆς ἀκτῆς· ἐν τούτοις ἐντεῦθεν βλέπει τις φυσιογνωμίας λίαν περιέργους καὶ προξένους μεγάλης ἀνησυχίας, αὗται δὲ εἶνε αἱ τῶν Μανιατῶν, οἵτινες ἐκ τῆς ἀντιπέραν κατελθόντες ἐνδημοῦσι ἐν τοῖς τόποις αὐτοῖς.

Ἡ παραπλεομένη ἀκτὴ εἶνε ἐλλειψοειδῆς καὶ λίαν εὐάρεστος ποικίλας προσφέρουσα εἰκόνας διαφόρων τοπιῶν· καὶ ἄλλοθι μὲν ὁ ὀφθαλμὸς προσκρούει ἐπὶ τῶν ἀνεγειρομένων ὄρεων, ἄλλοθι δὲ μακρὰν ἐκπέμπει τὸ βλέμμα ἐταστικὸν ἐπὶ συσκίων πεδιάδων ὑπὸ πλείστων παραποταμιῶν ἀρδευομένων. Διὰ μέσου τῆς χλοερᾶς ἐπιστρώσεως τῆς βλαστήσεως ἐξοχικαὶ οἰκίαι κατέχουσι τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, ἐπὶ τῶν ὄροπεδιῶν δὲ μεγάλα χωρία δεσπόζουσι θαυμασιῶν τοποθεσιῶν. Τὸ Πεταλίδιον, παράλιον χωρίον, ὅπερ ὁμῶς κατέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα πόλεως, ἔκτακτα προσφέρει θέλητρα ἀγροτικῆς καὶ ἐπιθαλασσίου ἀπόψεως, ὑπὸ Μανιατῶν νεωστὶ συνοικισθὲν ἐπὶ εὐρέος καὶ ὁμαλοῦ πεδίου. Πολλοὶ κῆποι κοσμοῦσι τὰς γαίας αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι πεφυτευμένα τερπνότερον παρέχουσι θέαμα ἡμέρου φύσεως, καὶ τῶν ὑποίων ὁ εὐθαλῆς μανδύας ἐξελισσόμενος ἕως ἀπωτάτης ἀποστάσεως ἀπόλλυται εἰς πυκνότερον σκότος ἐπιρριπτόμενον ἀπὸ τῶν μεμακρυσμένων ὄρεων· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντες μὴ ἐπιλαθόμενοι ἔτι τῶν ἀγρίων παθῶν, δι' ὧν διαθερμαίνονται οἱ κάτοικοι τῆς μητροπόλεως, ἧς κατῆλθον, καθίστανται ἡ μάστιξ τῶν πέριξ φιλησύχων

χωρίων, καὶ ἐνίοτε διαδραματίζονται θλιβερώταται σκηναὶ καὶ ἐπεισόδια ἀπευκταῖα.

Αἱ χῶραι αὗται, ἐντεῦθεν μάλιστα διάβροχοι ὑπὸ τοῦ πολυκλάδου ποταμοῦ Παμίσου, ἀπὸ τοῦ παραπλέοντος πλοίου θεώμεναι παρίστανται γραφικαί, μαγευτικὴν δὲ τινα χάριν ἀντλεῖ τὸ βλέμμα ἐφ' ὅσον περιορίζεται ἐπὶ τῶν ἐμπροσθεν καταφαινομένων τοπιῶν τῆς ἀκτῆς, ἣν λούουσι τὰ ἀφροστεφῆ κύματα τοῦ γαλανοῦ κόλπου· ἀλλ' ἐὰν ἀποπλανηθῇ μακρότερον, ὅπου ἡ πυκνότης τῶν δρυμῶνων καὶ ἡ τῶν βουνῶν ἐπισκίασις συντελοῦσιν εἰς ἄπειρόν τινα ζόφον, οὐδὲν πλέον διακρίνει ἀποπλανώμενον ἐν τῷ μέσῳ σκυθρωποῦ θεάματος ἐνσπείροντος βαρυθυμίαν καὶ κάματον.

(Ἐακολουθεῖ).

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ

E tu m'amavi per le mie Sventure
Ed io t'amavo per la tua petra.

(OTELLO)

Δὲν σ' ἀγαπῶ καθὼς τὸ λές, καὶ ὅπως τὸ νομίζεις,
Μόνον πῶς σ' ἀγαπῶ πολὺ, μόνον αὐτὸ γνωρίζεις,
Μὰ τὸ γιατί σέ ἀγαπῶ, ὅσον ποτὲ καμμία
Καὶ ἡ καρδιά μου εἶνε φωτῆ πού ἦταν 'ς ἄλλαις κρύα,
Καὶ καίεται καὶ φρύγεται, κ' αἰώνια στενάζει,
Καὶ μέσ' τῆς φλόγαις γιὰ ὄροσιά, μόνον ἐσέ φανάζει.
Τώρα σοῦ λέγω τὸ γιατί, ἀγάπη μου, κυρά μου,
Γιατί πονῶ, μὲ ἀγαπᾶς, καὶ γιὰ τὴν συμφορά μου.
Κι' ἐγὼ γιὰ αὐτὸ σέ ἀγαπῶ πλείοτερον ἀκόμα
Γι' αὐτὴ σου τὴν εὐσπλαγχνισιά καὶ τὸ γλυκὸ σου στόμα
Ποῦ μοῦ γιαιτρέυεις τὴν πληγὴν μὲ τὰ χρυσόλογά σου.
Καὶ λησμονῶ τὴν πίκρα μου, ὁ δυστυχῆς σιμά σου.
Δὲν σ' ἀγαπῶ, ὡς ἀγαποῦν οἱ ἄλλοι... γιὰ ἀγάπη
Μαράθηκ' ἡ τριανταφυλλιά κι' ἡ ρίζα τῆς ἐσάπη.
Σέ ἀγαπῶ, γιατί πονεῖς καὶ θλίβεται μαζί μου,
Καὶ τὴ ζωὴ σου ἔδεσες μὲ τὴ πικρὴ ζωὴ μου,
Σὺ μ' ἀγαπᾶς γιατί πονῶ, καὶ γιὰ τὴν συμφορά μου,
Κι' ἐγὼ γιὰ τὴν εὐσπλαγχνιά, πούχεις γιὰ μὲ κυρά μου.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν τῷ 52 φυλλαδίῳ σελ. 799 στ. 22 ἀντὶ ἡ ἐκ Διὸς ὄρνις λέγουσα, γράφε ὁ ἐκ Διὸς ὄρνις λέγων ἐν στίχῳ 18 ἀντὶ Ἰλ. Τ, 320 γράφε 350. Ἐν σελ. 800 στ. 29 ἀντὶ παρηῆσαν γράφε περιῆσαν· ἐν στίχῳ 43 ἀντὶ δώσης γράφε δώσεις.

